

DEZVOLTAREA MEȘTEȘUGURILOR DE PRELUCRARE A PIELII ȘI BLĂNURILOR ÎN RSSM ȘI REPUBLICA MOLDOVA: STUDIU PRELIMINAR

Ana ISCHIMJI^{1*}

¹Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Textile și Poligrafie, Departamentul Design și Tehnologii în Textile și Poligrafie, Chișinău, Republica Moldova

*Autorul corespondent: Ischimji, Ana, ana.ischimji@mtcp.utm.md

Rezumat. *Lucrarea prezintă un studiu preliminar privind dezvoltarea meșteșugurilor de prelucrare a pielii și blănurilor precum și identificarea meșterilor în perioada sovietică și R.M. Inițial a fost studiată evoluția istorică a meșteșugurilor de prelucrare a pielii și blănurilor în perioada dată. Marele interes față de meșteșugurile populare este motivat nu numai de aprecierea obiectivă a valorilor vitale, estetice și etice, dar și din cauza unei crize ecologice legate de pierderea capacităților de creație, de valorificare a bunurilor materiale, de slăbirea continuității între generații și destrămarea patrimoniului tehnico-cultural și etnic al poporului.*

Cuvinte cheie: *meșter, popor, obiecte, procedee tehnice, cultură.*

Introducere

Atunci când meșteșugurile sunt la bază se păstrează tradiția, care este înțeleasă ca un set de mecanisme prin care se transmit din generație în generație cu caracteristicile esențiale ale culturii etno-artistice a unui popor Moldovenesc.

Originalitatea fiecărui popor se caracterizează prin potențialul creator, care își găsește expresia în cultura materială și spirituală. Un loc aparte în această cultură îl ocupă meșteșugurile populare. Din cele mai vechi timpuri în Moldova alături de agricultură, păstorit populația sătească avea cu un șir de îndeletniciri practice, care formează așa-numita „industrie casnică”, bazată pe materia primă locală, uneltele lucrate în gospodărie, brațele de muncă ale membrilor casei în vederea satisfacerii necesităților funcționale și estetice ale familiei [1].

Evoluția istorică a meșteșugăritului din piele și blană în perioada RSSM și RM

Fenomenul cultural sovietic, instituit în RSS Moldovenească în perioada anilor 1944-1956, nu a fost totalmente rodul structurilor politico-ideologice. Ultimele au putut doar să încetinească dezvoltarea, afișându-se în imposibilitatea de a distruge continuitatea procesului cultural și a tradițiilor, prelucrate și dezvoltate de popor în decursul deceniilor” [2].

În perioada sovietică arta meșteșugului a fost interzisă chiar și persecutată, în cazul de ajungea veste de a confecționa în condiții de casă a obiectelor de piele sau a altor obiecte populare.

Însă la sfârșitul anilor 70 când se făceau primele tentative de „satisface cerințele gospodărești și a vieții rurale în Moldova s-au dezvoltat un șir de meșteșuguri, unde meșterii produceau și realizau produsele sale la comandă și pentru piață” [2].

În anii 80 cu „dezvoltarea marii industrii urbane în viața satului Moldovenesc pătrund noi materiale prime, coloranți, țesături, unelte, și alte obiecte de uz casnic, care au contribuit la transformarea și pierderea multor forme de activitate tradițională și înlocuirea lor cu produse industriale” [2]. Prin urmare, e cea mai veche îndeletnicire casnică este meșteșugul, care era practică în majoritatea de țărani în gospodăriile lor.

Evoluția meșteșugului de formare profesională a „prelucrării pieilor și blănurilor s-a diversificat și specializat în diferite domenii și procedee tehnice precum: tăbăcăritul, cizmăritul curelăritul, jocăritul.

- **Tăbăcăritul** a fost principala branșă specializată în prelucrarea pieilor de oine, caprine, bovine, porcine și cabaline. Era mai dezvoltat în orașe, însă a fost practicat în sate de țărani dar și de meșterii cizmari, cojocari. Pentru tăbăcitul (dubitul) pieilor se folosea materiale ce se aflau la îndemână: scoarță de copaci, tărâțe, cenușă, zăr și apă de var. O bună parte a pieilor tăbăcite era folosită pentru confecționarea încălțămintei, opincilor, cizmelor, bocancilor.

- **Cizmăritul (ciobotăritul)** a fost unul din cele mai răspândite meșteșuguri în piele. Spre deosebire de breslașii din orașe, cizmarii de la sate făceau încălțămintă mai simplă-opinci, cizme cu talpa cusută, ciobote cu tureacul (carâmbul) moale și tare, bocanci și pantofi.

- **Curelăritul** era important pentru fiecare om dar și în gospodărie. Ca domeniu aparte s-a desprins mai târziu. Era practicat mai mult în orașe, dar acoperea aria de necesități și a satelor în curele, chimire, căpestre, hamuri etc.

- **Cojocăritul** a fost cel mai răspândit meșteșug specializat în prelucrarea pieilor de ovine și confecționarea pieselor de îmbrăcăminte. Piese principale confecționate de meșterii cojocari erau: bondițele (peptare deschise), diverse tipuri de cojoace (cu și fără mâneci, lungi și scurte), șube, gulere la haine groase, căciuli, mănuși, traiste, pungii.

Aceste domenii aveau o circulație generală fiind mai frecvent practicate în raioanele de stepă din nord (Rîșcani, Edineți, Bălți), și sud (Cahul, Vulcănești, Căușeni, Cantemir) ale Republicii Moldova. Cu denumiri similare a fost practicat din cele mai vechi timpuri în orașele și satele din România, dar și zonele ale Ucrainei, în deosebi în regiunile Transcarpatică” [3].

La începutul anilor 90 a secolului XX sau produs schimbări mari în modul de viață a populației autohtone, astfel limitându-se substanțial arealul de existență și funcționalitate a acestui meșteșug, tradițiile căruia astăzi sunt preluate aproape în întregime de industria ușoară din Republica Moldova. Necătând la aceasta, majoritatea hainelor din piele și blană sunt importate, iar materia primă (piei și blănuri) este exportată în stare brută sau semifabricat [3].

Sfârșitul secolului XX lea se caracterizează prin scăderea, stagnare activității în domeniul prelucrării pielii și blănurilor, conducând astfel la închiderea combinatului din or. Bălți și ulterior a fabricii de prelucrare a pieilor din Chișinău S:A „Piele”. Meșterii din domeniu lucrează pentru o piață mică, la nivel local, activează sezonier, pentru satisfacerea necesităților comunităților rurale și a unor comenzi mici de produse de artizanat din piele și blană pentru formații etnofolclorice.

Identificarea meșterilor populari specializați în prelucrarea și confecționarea produselor din piele și blană în Republica Moldova

Prin noțiunea de a fi meșter este caracteristic, prin cunoașterea, meșteșugului și a profesiei cel mai bine, decât alții. Un domeniu cel mai specific de multă răbdare, dibăcie și pasiune al creației culturii tradiționale meșteșugărești, care necesită cunoștințe și deprinderi de muncă proprie dobândită. Caracterul particular de însuțire și transmiterea cunoștințelor, tehnicilor și procedeele de prelucrare a pieilor și blănurilor, de confecționarea a produselor din piele și blană, în spiritul culturii tradiționale meșteșugărești Moldoveneștii, în cadrul familiei sau prin ucenicie [4].

Meșterii populari din Republica Moldova transpun cu măiestrie filozofia vieții, consecvența și originalitatea culturii tradiționale moldovenești. Astăzi, lucrările de autor ale meșterilor populari din Republica Moldova devin populare atât printre locuitori țării noastre cât și oaspeților din străinătate. Lucrările lor nu sunt numai suveniruri, ele constituie adevărata carte de vizită a meleagului moldovenesc [5].

Meșterii care stau la supravegherea continuării existenței reproducerii costumul moldovenesc prin transmiterea tradiției, valorilor culturale, sunt singurii din Republica Moldova care gestionează simbolistica și toate esențele noastre etnice. Ca formă de încurajare a meșterilor populari inclusiv și din domeniul prelucrării pielii, Uniunea Meșterilor Populari din Moldova organizează expoziții și târguri anuale [3].

În tabelul 1 sunt prezentate studii de caz ale meșterilor care gestionează simbolistica produselor etnice confecționate din piele și blană în zonele de sud, nord și centrul Republicii Moldova.

Tabelul 1

Meșterii populari, specializați în prelucrarea pielii și blănurilor din Republica Moldova

Numele, prenumele meșterului, localitatea, poza	Denumirea produselor confecționate	Imagini de produse meșteșugărești confecționate	Caracteristica produselor confecționate
1	2	3	4
<p>Constantin Olteanu r. Cahul, s. Pașcani [6]</p> 	Opinci		Sunt confecționate manual din piele de bovine, porcine care e prelucrată cu diverse substanțe chimice. Opincile se încălță peste ciorapi de lână sau obiele albe.
<p>Constantin și Elena Cojan r. Cahul, s. Colibași [6]</p> 	Căciuli pentru bărbați		Căciulă din piei de miei, de cârlan, din piei de miei – oaie țigaie, formate spațial pe calapod de lemn.
	Bonțide sau pieptar pentru bărbați		Bundița din blană de oaie, destinată anotimpului rece fără mâneci, frumos ornamentată prin aplicație sau brodate, de culoare neagră, sură și albă.
	Bonțide sau pieptar pentru femei		Bundițele sunt cusute cu blana înăuntru și confecționate din blană de miei, înfrumusețată diaspora cu motive geometrice aplicate sau brodate cu fire de lână.
<p>Dumitru Zaporojan r. Cahul, s. Slobozia Mare [7]</p> 	Huse din blană pentru automobile		Husele din blană de ovine sunt confecționate pentru asigurarea confortului în interiorul automobilului.
<p>Pascari Dumitru r. Bălți [8]</p> 	Căciuli pentru bărbați		Căciula țurcănească are o forma specifică zonei de nord și este confecționată din blană de ovine
	Opinci		Opincile erau cusute cu fire de păr răsucite, provenite din coada unui cal, dar astăzi este folosită ața și sfoara de cizmărie, sau fâșai de piele.
	Chimire		Chimirele sunt brâie late din piele de bovine, împreună cu motivele ornamentale decorative și atributele specifice zonei de trai.
<p>Dumitru Daraban, r. Ialoveni [6]</p> 	Chimire		Chimirele se confecționează cu multe elemente metalice și buzunare de meșteri speciali „curelari”. Mai des le purtau păstorii și țărani înstăriți.
	Bici (harapnic) Biciuști Cravaț		Biciul, biciuști și cravățul sunt confecționate prin împletire a mai multor fâșii subțiri din piele de vițel.

Evidențierea dezvoltării și identificarea meșterilor și meșteșugurilor de prelucrare a piei și blănurilor precum și confecționarea produselor din aceste materiale reflectă trecerea prin timp și păstrarea lor, asigurând astfel o continuitate. Aceste produse confecționate din piele și blană, nu pot fi produse în serii industriale, ci produse unice, produse cu caracter etnic, piese de port tradițional, utilizate de formațiile folclorice, orchestre de muzică populară, ansambluri de dans popular și piese de artizanat.

Concluzii

În urma analizei dezvoltării meșteșugurilor de prelucrare a piei și blănurilor precum și confecționarea produselor din aceste materiale se poate constata o dezvoltare ascendentă în perioada RSSM, care apoi într-o fază de declin conducând la micșorarea activității meșteșugărești și meșterilor specializați în prelucrarea pielii și blănurilor, fapt care se atestă prin numărul scăzut de meșteri populari, în deosebi în tăbăcărit, actualmente în Republica Moldova.

Marele interes față de meșteșugurile populare este motivat nu numai de aprecierea obiectivă a valorilor vitale, estetice și etice, dar și din cauza unei crize ecologice legate de pierderea capacităților de creație, de valorificare a bunurilor materiale, de slăbirea continuității între generații și destrămarea patrimoniului tehnico-cultural și etnic al poporului. De faptul cum vom reveni la valorile etnoculturale, depinde viitorul și continuitatea neamului, destinul culturii etnice.

Conducător: Liliana CONDRATICOVA, conf. univ., dr. hab.

Referințe

1. *Meșteșuguri populare*. [online], [accesat 07.02.2020]. Disponibil: <http://moldovenii.md/md/section/61>.
2. URSU, V. *Politica culturală în RSS Moldovenească (1944-1956)* Monografie – Chișinău: Pntos, 2013. [online]. 02.01.2014, [accesat 19.02.2020]. Disponibil: http://dir.upsc.md:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/112/V.Ursu_02.01.2014.pdf.
3. BĂLTEANU, I. *Prelucrarea Pieilor*. [online]. 18.12.2011, [accesat 09.02.2020]. Disponibil: <http://www.patrimoniuumaterial.md/ro/pagini/registrul-fi%C8%99elementelor-de-patrimoniu-cultural-imaterial-tehnici-legate-de-arta/prelucrarea-pieilor>.
4. PINTILEI, E. *Meșteșuguri populare tradiționale Moldovenești* – Din colecțiile Bibliotecii Naționale – Bibliografie de recomandare. Chișinău, 2017. [online], [accesat 30.01.2020]. Disponibil: <http://www.bnrm.md/files/publicatii/Mestesuguri-populare-traditionale-moldovenesti.pdf>.
5. *Meșteșugul popular - o parte a culturii moldovenești* Societate 11 decembrie 2016 - 17:001. [online], [accesat 26.02.2020]. Disponibil: https://noi.md/news_id/95722.
6. ROPOT, I., BURLACU, R. *Gala portului tradițional de iarnă la Moldova 1*, Emisiunea „Tezaur”, TV. la programa Moldova 1, 04.01.2014 [online], [accesat 16.02.2020]. Disponibil: <https://www.youtube.com/watch?v=OfDt4pQ10zc>.
7. *Dumitru Zaporojan a transformat pasiunea pentru meșteșugărit într-o mică afacere* [online]. 02.01.2014, [accesat 19.02.2020]. Disponibil: <https://topafacericurajoase.primecapital.md/?go=vote&p=20>.
8. *Căciula tradițională și opincile revin actualitate*. [online]. 25.05.2016, [accesat 26.02.2020]. Disponibil: <https://madein.md/news/producerul-autohton/caciula-traditionala-si-opincile-revin-in-actualitate>.